

P L S K I
FADN

SYSTEM ZBIERANIA I WYKORZYSTYWANIA
DANYCH RACHUNKOWYCH Z GOSPODARSTW ROLNYCH

Wskaźniki zmian kosztów bezpośrednich i cen podstawowych produktów rolnych w latach 2011-2012

WARSZAWA 2012

Wskaźniki zmian kosztów bezpośrednich i cen podstawowych produktów rolnych w latach 2011-2012

OPRACOWAŁ ZESPÓŁ:

mgr	Łukasz Abramczuk
mgr inż.	Irena Augustyńska-Grzymek
mgr	Magdalena Czułowska
mgr	Konrad Jabłoński
dr inż.	Aldona Skarżyńska
mgr inż.	Marcin Żekało

Warszawa 2012

Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej
- Państwowy Instytut Badawczy
Zakład Rachunkowości Rolnej
00-950 Warszawa, ul. Świętokrzyska 20, skr. poczt. nr 984
Tel.: (0 22) 505 44 39
Tel./faks: (0 22) 826 93 22
E-mail: portal@fadn.pl
Internet: www.fadn.pl; www.polskifadn.eu

Sytuacja produkcyjno-ekonomiczna w latach 2011-2012

W dwuleciu 2010-2011 wystąpiła znacznie wyższa opłacalność produkcji rolnej w porównaniu z okresem 2008-2009. Był to efekt większej dynamiki wzrostu cen produktów rolnych niż dynamiki wzrostu cen detalicznych środków produkcji. Według GUS, w 2011 roku globalna produkcja rolnicza zwiększyła się o 1,3%. Zdecydował o tym wzrost produkcji roślinnej o 5,5%, gdyż produkcja zwierzęca zmniejszyła się o 3,5%.¹

Zwiększenie w 2011 roku produkcji roślinnej nastąpiło między innymi wskutek wyższych zbiorów owoców z drzew (o 28,7%), warzyw gruntowych (o 14,5%), buraków cukrowych (o 13,5%) i ziemniaków (o 10,8%). Niższe były natomiast zbiory zbóż (o 1,7%), na co miały wpływ niekorzystne dla ich uprawy warunki pogodowe (silne wiatry zimą, które przy braku okrywy śnieżnej powodowały wysmalanie roślin, jak też wzmożone opady deszczu w okresie dojrzewania, które między innymi spowodowały obniżenie parametrów jakościowych ziarna). Zmniejszyły się również zbiory rzepaku i rzepiku (o 16,5%), było to zarówno efektem niesprzyjających ich uprawie warunków meteorologicznych (silnego wiatru i opadów w okresie dojrzewania i zbiorów, co między innymi powodowało wyleganie łanów), jak i spadku o 12,3% – w porównaniu do 2010 roku – arealu uprawy tych roślin.²

Natomiast obniżenie produkcji zwierzęcej, w porównaniu z 2010 rokiem, to wynik między innymi znacznego zmniejszenia produkcji jaj kurzych i żywca wieprzowego (odpowiednio o 9,5 i 3,8%) oraz produkcji mleka (o 1,1%). Nieduży wzrost produkcji stwierdzono natomiast w przypadku żywca drobiowego – o 0,8% oraz żywca wołowego (łącznie z cielęcym) – 0,2%.³

W 2011 roku stwierdzono znaczący wzrost w skali roku cen większości produktów rolnych. Relatywnie wysoki był na przykład wzrost cen skupu ziarna zbóż – średnio o około 48%. Zwiększenie cen zbóż (szczególnie intensywne w I półroczu 2011 roku) spowodowane było głównie zmniejszoną krajową podażą ziarna ze zbiorów 2010 roku. W II półroczu 2011 roku nastąpił jednak nieznaczny spadek cen ziarna wynikający ze wzrostu skupu zbóż ze zbiorów z 2011 roku. Szybkie tempo wzrostu cen stwierdzono w przypadku żyta, które w skupie średnio w 2011 roku było droższe niż w 2010 roku o 76,3%, a na targowiskach o 62,2%. Znacznie mniejszy wzrost cen odnotowano w przypadku ziemniaków, w 2011 roku ich średnia cena w skupie kształtowała się na nieco wyższym poziomie niż w 2010 roku, a na targowiskach była wyższa

¹ *Informacja o sytuacji społeczno-gospodarczej kraju. Rok 2011*, GUS, Warszawa 2012.

² Jak wyżej.

³ Jak wyżej.

o 13,2%. Średnia cena mleka w skupie wzrosła zaś o 13,7%. Nastąpiło także zwiększenie ceny żywca wołowego (bez cieląt) o 22,3% w skupie i o 15,2% na targowiskach oraz żywca wieprzowego – o 16,3% w skupie i o 20,9% na targowiskach, jak też żywca drobiowego – o 18,5% w skupie. Spadek odnotowano też w przypadku ceny prosiąt do dalszego chowu, cena ta średnio w 2011 roku kształtowała się na targowiskach na poziomie o 7% niższym niż w 2010 roku.⁴

Z badań GUS wynika również, że w 2011 roku średnioroczne ceny większości środków produkcji były wyższe niż w roku poprzednim. Największy wzrost cen (32,1%) odnotowano w przypadku materiału siewnego i rozmnożeniowego. Wysoki wzrost cen dotyczył także pasz (22,9%), nawozów (19,6%) oraz środków produkcji z grupy paliw (12,5%). Najmniejszy wzrost cen wystąpił w przypadku środków ochrony roślin (wynosił zaledwie 0,8%).⁵

Reasumując, rok 2011 charakteryzował się poprawą rynkowych uwarunkowań produkcji rolnej w odniesieniu do roku poprzedniego. Wyższe tempo wzrostu cen produktów rolnych sprzedawanych przez rolników indywidualnych (118,8%) niż tempo wzrostu cen towarów i usług przez nich zakupywanych (110,7%) skutkowało tym, że wskaźnik relacji zmian cen („nożyce cen”) kształtował się na korzystnym dla producentów rolnych poziomie (107,3%).⁶

Rok 2012 w porównaniu do roku 2011 cechował się zmniejszeniem powierzchni uprawy zbóż ogółem (o 1,3%), w tym zbóż podstawowych z mieszankami zbożowymi (o 4,2%), jak też zmniejszeniem arealów zajętego pod rzepak i rzepik (o 13,2%) oraz ziemniaki (o 8,2%). Zwiększono natomiast powierzchnię pod uprawą buraków cukrowych (o 4,2%). Odnotowano, że w 2012 roku na wielkość produkcji roślinnej wpływ miały między innymi następujące czynniki⁷:

- ◆ niekorzystne warunki zimowania upraw, wymarznienie zbóż w wyniku spadku temperatury na przełomie stycznia i lutego przy braku pokrywy śnieżnej,
- ◆ konieczność wykonywania przesiewów po wymarznionych oziminach, znacznie niższy areal uprawy zbóż ozimych o wysokim potencjale plonotwórczym,
- ◆ występujące lokalnie ekstremalne zjawiska pogodowe,
- ◆ wczesne rozpoczęcie wegetacji (już w połowie marca), które umożliwiło szybkie wykonanie przesiewów po zaoranych oziminach, a także wydłużyło okres wegetacji,
- ◆ sprzyjające warunki pogodowe podczas zbioru zbóż i rzepaku.

⁴ *Rolnictwo w 2011 r.*, GUS, Warszawa 2012; *Biuletyn statystyczny*, nr 6, GUS, Warszawa 2012.

⁵ *Rolnictwo w 2011 r.*, GUS, Warszawa 2012.

⁶ Jak wyżej.

⁷ *Przedwysokowy szacunek głównych ziemioplodów rolnych i ogrodniczych w 2012 r.*, GUS, Warszawa 2012.

Zgodnie z szacunkiem GUS, w 2012 roku średni plon pszenicy ozimej wynosił 43,1 dt/ha, żyta ozimego – 27,5 dt/ha, a mieszanek zbożowych ozimych – 31,3 dt/ha. Plon mieszanek zbożowych jarych wynosił natomiast 30,7 dt/ha, a jęczmienia jarego – 35,5 dt/ha. Średni plon kukurydzy uprawianej na ziarno ukształtował się na poziomie 67,4 dt/ha, a rzepaku i rzepiku wynosił 26,1 dt/ha. Natomiast plony ziemniaków i buraków cukrowych wynosiły odpowiednio – 244 i 536 dt/ha.⁸

Według przedwynikowego szacunku GUS⁹, w 2012 roku, w odniesieniu do 2011 roku, zaobserwowano:

- ◆ spadek zbiorów zbóż ozimych np.: pszenicy, żyta i pszenżyta odpowiednio o 28,5, 10,2 i 28,7%,
- ◆ wzrost zbiorów jęczmienia jarego o 45,5%,
- ◆ wzrost zbiorów owsa o 5,4%,
- ◆ wzrost zbiorów kukurydzy uprawianej na ziarno o 52,0%,
- ◆ wzrost zbiorów rzepaku i rzepiku o 1,1%,
- ◆ spadek zbiorów ziemniaków ogółem o 2,9%.
- ◆ spadek zbiorów korzeni buraków cukrowych o 2,7%.

Natomiast zgodnie z danymi GUS odnośnie pogłowia zwierząt, wiadomo jest że w końcu lipca 2012 pogłowie trzody chlewnej wynosiło 11,5 mln sztuk (wobec 13,5 mln sztuk w analogicznym okresie 2011 roku). Natomiast pogłowie bydła w czerwcu 2012 roku wynosiło 5,77 mln sztuk (wobec 5,76 mln sztuk w analogicznym okresie 2011 roku). W 2012 roku na wielkość produkcji zwierzęcej wpływ miały więc następujące czynniki¹⁰:

- ◆ spadek pogłowia trzody chlewnej w lipcu 2012 roku o 14,3% w porównaniu do lipca roku poprzedniego, w tym loch na chów o 8,1%,
- ◆ niewielki wzrost pogłowia bydła – o 0,3% w czerwcu 2012 roku w porównaniu z czerwcem 2011 roku,
- ◆ wzrost o 8,6% wielkości skupu mleka w I półroczu 2012 roku – w stosunku do analogicznego okresu roku poprzedniego,

⁸ *Przedwynikowy szacunek głównych ziemiopłodów rolnych i ogrodnicych w 2012 r.*, GUS, Warszawa 2012.

⁹ Jak wyżej.

¹⁰ *Pogłowie bydła i owiec według stanu w czerwcu 2012 r.*, GUS, Warszawa 2012; *Pogłowie trzody chlewnej według stanu w końcu lipca 2012 roku*, GUS, Warszawa 2012; *Biuletyn statystyczny*, nr 6, GUS, Warszawa 2012.

- ◆ wzrost w okresie styczeń-lipiec 2012 roku cen żywca wieprzowego; wzrost ten spowodował poprawę relacji cen skupu 1 kg żywca wieprzowego do cen targowiskowych 1 kg żyta lecz wskaźnik ten pozostał jednak poniżej progu opłacalności produkcji żywca, który wynosi 10-11 kg,
- ◆ wzrost cen żywca wołowego, średnio w I półroczu 2012 roku ceny skupu żywca wołowego wzrosły w porównaniu do 2011 roku o 15,1%.

Średnia cena skupu 1 kg żywca wołowego w I półroczu 2012 roku wynosiła 6,43 zł i była wyższa o 15,1% w stosunku do średniej ceny odnotowanej w analogicznym okresie poprzedniego roku. Natomiast w obrocie targowiskowym średnia cena żywca wołowego kształtowała się wówczas na poziomie 6,26 zł za 1 kg i była o 17,0% wyższa niż w I połowie 2011 roku. Biorąc zaś pod uwagę ceny rzeźnego żywca drobiowego odnotowano, że średnio w miesiącach styczeń-czerwiec 2012 roku podrożał on w skupie o 7,8% w stosunku do analogicznego okresu roku poprzedniego. Jego średnia cena kształtowała się na poziomie 4,19 zł/kg wobec 3,88 zł/kg w okresie I-VI 2011 roku.¹¹

Co się zaś tyczy trzody chlewnej, w okresie styczeń-lipiec 2012 roku za 1 kg żywca wieprzowego rolnicy otrzymali w skupie średnio 5,36 zł, tj. o 24,8% więcej niż w analogicznym okresie poprzedniego roku, a na targowiskach – 5,22 zł, to znaczy o 20,6% więcej niż średnio w miesiącach styczeń-lipiec 2011 roku. Wysoki wzrost cen odnotowano w przypadku prosiąt przeznaczonych na chów. Średnio w okresie styczeń-lipiec 2012 roku za 1 sztukę płacono na targowiskach około 169 zł, czyli o 53% więcej niż w analogicznym okresie 2011 roku.¹²

Oдноśnie zwierząt hodowlanych warto też wspomnieć, że w I półroczu 2012 roku krowa dojna w obrocie targowiskowym podrożała o 8,2% w porównaniu z analogicznym okresem 2011 roku (2808 zł wobec 2592 zł), a jałówka jednoroczna o 9,6% (1902 zł wobec 1735 zł).¹³

Biorąc natomiast pod uwagę mleko krowie należy wspomnieć, że zgodnie z informacjami GUS, w I półroczu 2012 roku – w porównaniu do I półrocza 2011 roku – skup tego surowca był wyższy o 8,6%, a cena – o 2,5%. Średnio w okresie styczeń-czerwiec 2012 roku cena 1 litra mleka w skupie wynosiła 1,21 zł, podczas gdy w analogicznym okresie 2011 roku – 1,18 zł.¹⁴

¹¹ *Biuletyn statystyczny*, nr 6, GUS, Warszawa 2012.

¹² *Pogłowie trzody chlewnej według stanu w końcu lipca 2012 roku*, GUS, Warszawa 2012.

¹³ *Biuletyn statystyczny*, nr 6, GUS, Warszawa 2012.

¹⁴ *Pogłowie bydła i owiec według stanu w czerwcu 2012 r.*, GUS, Warszawa 2012; *Biuletyn statystyczny*, nr 6, GUS, Warszawa 2012.

Wyniki rachunków symulacyjnych przeprowadzonych dla produktów rolniczych w 2012 roku

Przygotowane dla warunków produkcyjno-cenowych 2012 roku rachunki symulacyjne kosztów i dochodów z wybranych produktów rolniczych umożliwiły ocenę wyników ekonomicznych uzyskanych w 2012 roku na tle efektów z 2011 roku. Przeprowadzone rachunki uwiaryściły zróżnicowanie kierunku zmian dochodów z poszczególnych produktów. W przypadku roślin zbożowych, dla których wykonano symulacje (pszenica ozima, żyto ozime, jęczmień jary) zaobserwowano zdecydowaną poprawę sytuacji dochodowej. Zwiększenie dochodów z ich uprawy było zarówno wynikiem oszacowanego wzrostu cen sprzedaży ziarna (od 1 do 19%)¹⁵, jak i wyższych plonów (od 1 do 15%). Pomimo zauważalnego wzrostu kosztów uprawy (ogółem) rozpatrywanych zbóż (od 8 do 12%), rolnicy z samej tylko produkcji zrealizowali dochody, które w pełni pozwoliły opłacić zaangażowane nakłady pracy własnej. Poprawę sytuacji dochodowej z uprawy zbóż obrazują wielkości wskaźników opłacalności, obliczone średnio dla wyodrębnionych zbiorowości gospodarstw prowadzących badane działalności produkcyjne. W przypadku pszenicy wielkość wskaźnika opłacalności zwiększyła się w 2012 roku, w porównaniu z 2011 rokiem, o 13,0 pkt. proc., w przypadku żyta – o 4,9 pkt. proc., a jęczmienia – o 25,3 pkt. proc. Uprawa rzepaku ozimego w 2012 roku, w wyniku wzrostu plonu o prawie 17% i ceny sprzedaży nasion o 10% pozwoliła na pełne pokrycie wyższych o 9% kosztów uprawy, a po doliczeniu dopłat umożliwiła wygenerowanie wyraźnie wyższego dochodu z działalności niż rok wcześniej. Wskaźnik opłacalności wzrósł w tym przypadku o 23,3 pkt. proc. Wyższe koszty uprawy zbóż i rzepaku wynikały między innymi ze wzrostu cen materiału siewnego tych roślin – zwłaszcza kwalifikowanego (od 4 do 38%), a także zwiększenia cen nawozów mineralnych, przy czym azotowe podrożały średnio o prawie 11%, a fosforowe i potasowe odpowiednio o 8 i 13%. Uprawa buraków cukrowych w 2012 roku także pozwoliła na uzyskanie dochodu z działalności, jednak był on wyraźnie niższy w porównaniu z 2011 rokiem. Złożyło się na to kilka czynników: niższy plon i cena skupu korzeni tego ziemnioprodu (odpowiednio o prawie 7 i 5%), jak też mniejsza stawka płatności cukrowej i wyższe koszty uprawy (odpowiednio o około 6 i 7%). Nie bez znaczenia dla poziomu kosztów uprawy omawianego ziemnioprodu było zwiększenie kosztów nawozów mineralnych o 12%. Należy też podkreślić, że w 2012 roku bardzo ważne dla wyników

¹⁵ W tym przypadku wskaźnik zmiany cen sprzedaży ziarna zbóż obliczono jako relację ceny sprzedaży ziarna ze zbiorów 2012 roku (średnio z miesięcy VII-IX) do ceny sprzedaży ziarna ze zbiorów 2011 roku (średnio z okresu VII-XII).

ekonomicznych z uprawy buraków cukrowych było wsparcie w postaci dopłat, dzięki nim uzyskano dochód wystarczający na pełną opłatę nakładów pracy rodziny rolniczej, oszacowaną na poziomie parytetowym oraz przynajmniej częściowe pokrycie kosztu pozostałego kapitału zaangażowanego w produkcję. Udział wsparcia w postaci uzupełniającej płatności obszarowej w dochodzie z działalności uzyskanej z uprawy zbóż i rzepaku stanowił w 2012 roku od 10 do 25% i był wyraźnie niższy w odniesieniu do 2011 roku (gdy wynosił od 17 do 35%). Niemniej jednak rolę dopłat należy ocenić jako znaczącą w kształtowaniu dochodu z kolejnych zbóż i rzepaku. Jeszcze większe znaczenie, jak już było wspomniane, miały dopłaty dla dochodowości uprawy buraków cukrowych. W 2012 roku, średnio w próbie gospodarstw uprawiających tę roślinę płatność cukrowa stanowiła 90% dochodu z działalności, a w 2011 roku – 66%.

Uzyskane w 2012 roku dochody z wytwarzania produktów zwierzęcych były w dużym stopniu uzależnione od uwarunkowań cenowych na poszczególnych rynkach. W przypadku produkcji mleka, pomimo przewidywanego wzrostu o prawie 3% wydajności mlecznej krów, niższa o 2% cena sprzedaży mleka, a przy tym wyższe o około 5% koszty utrzymania krów spowodowały pogorszenie wyników ekonomicznych, które wyraziło się obniżeniem wskaźnika opłacalności tej produkcji (średnio o 3,2 pkt. proc.). Niewielkie znaczenie dla dochodowości mleka miały płatności uzupełniające (obszarowa i zwierzęca), które średnio w badanej zbiorowości tworzyły około 6% dochodu (wobec 8% w 2011 roku). Należy jednak wspomnieć, że w miarę wzrostu skali produkcji zwiększał się dochód z działalności, a zmniejszał – udział dopłat w tym dochodzie. Efekt skali uwidocznił się również w produkcji żywca wieprzowego i wołowego. Jednak w przypadku obu tych działalności, ich prowadzenie wiązało się z poniesieniem strat, których rozmiar uzależniony był od wielkości stada utrzymywanych zwierząt. Produkcja obu rodzajów żywca na małą skalę (do kilkudziesięciu dt w ciągu roku) przynosi duże straty, a jej kontynuowanie na taką skalę nie ma ekonomicznego uzasadnienia w obecnych realiach rynkowych. Jedynie odpowiednio duża skala tuczu i opasu, przy właściwym zarządzaniu posiadanymi aktywami i pasywami, daje możliwość przynajmniej częściowego pokrycia kosztu zaangażowanych czynników wytwórczych.

Zmianę sytuacji dochodowej wytwarzania produktów rolniczych obrazują wyniki wskaźnika opłacalności, obliczanego jako wyrażona w procentach relacja wartości produkcji ogółem do kosztów ogółem.

	Pszonica ozima	Żyto ozime	Jęczmień jary	Rzepak ozimy	Buraki cukrowe	Mleko	Żywiec wieprzowy	Żywiec wołowy
2011	145,1	137,5	149,1	133,9	126,7	146,9	89,5	90,1
2012	158,1	142,4	174,4	157,2	105,1	143,7	96,4	96,3

Rodzaj dopłat uwzględnionych w rachunkach symulacyjnych

Od momentu wejścia Polski do Unii Europejskiej, tzn. począwszy od maja 2004 roku, obowiązują w naszym kraju regulacje Wspólnej Polityki Rolnej (WPR). Jednym z instrumentów WPR jest system bezpośredniego wsparcia dochodów rolników, czyli dopłaty bezpośrednie. W Polsce wsparcie finansowe udzielane jest rolnikom proporcjonalnie do powierzchni upraw (zgodnie z SAPS, z ang. Single Area Payment Scheme). Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, jako agencja płatnicza, realizuje obecnie zadania w zakresie jednolitej płatności obszarowej (JPO), uzupełniającej płatności obszarowej (UPO) i „płatności zwierzęcej” oraz tzw. „płatności cukrowej”. Rachunek kosztów i dochodów produktów rolniczych przeprowadzony dla 2011 i 2012 roku uwzględnia stawkę uzupełniającej płatności obszarowej (UPO) do 1 ha uprawy zbóż (pszenica ozima, żyto ozime, jęczmień jary) i rzepaku ozimego, stawki dopłat do powierzchni upraw roślin przeznaczonych na paszę, w tym stawkę tzw. „płatności zwierzęcej” oraz stawkę płatności cukrowej do buraków cukrowych. W odniesieniu do dwu z analizowanych działalności produkcji zwierzęcej (krowy mleczne, żywiec wołowy), do których dopłaty przysługują, stawki tych dopłat przeliczone zostały na zaangażowaną w utrzymanie zwierząt powierzchnię paszową. Stawki uwzględnionych w rachunkach dopłat zostały przedstawione poniżej:

2011 rok:	uzupełniająca płatność obszarowa	274,23 zł/ha ¹⁶
	„płatność cukrowa”	56,00 zł/t ¹⁷
	„płatność zwierzęca”	396,14 zł/ha ¹⁸
2012 rok:	uzupełniająca płatność obszarowa	211,80 zł/ha ¹⁹
	„płatność cukrowa”	52,44 zł/t ²⁰
	„płatność zwierzęca”	306,99 zł/ha ²¹

¹⁶ Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 4 listopada 2011 r. w sprawie stawek płatności uzupełniających za 2011 r. (Dz. U. z 2011 r., nr 238, poz. 1422).

¹⁷ Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 4 listopada 2011 r. w sprawie stawki płatności cukrowej za 2011 r. (Dz. U. z 2011 r., nr 238, poz. 1424).

¹⁸ Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 4 listopada 2011 r. w sprawie stawek płatności uzupełniających za 2011 r. (Dz. U. z 2011 r., nr 238, poz. 1422).

¹⁹ Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 23 listopada 2012 r. w sprawie stawek płatności uzupełniających za 2012 r. (Dz. U. z 2012 r., poz. 1164).

²⁰ Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 23 listopada 2012 r. w sprawie stawki płatności cukrowej za 2012 r. (Dz. U. z 2012 r., poz. 1164).

²¹ Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 23 listopada 2012 r. w sprawie stawek płatności uzupełniających za 2012 r. (Dz. U. z 2012 r., poz. 1164).

Tabela 1

**Wskaźniki zmian cen towarów, tj. składników kosztów bezpośrednich
produkcji roślinnej w latach 2011-2012^a**

Lp.	Wyszczególnienie	Jednostka miary	Cena		Wskaźniki zmian cen I-VII 2012 / 2011
			2011	I-VII 2012	
1	2	3	5	6	8
	MATERIAŁ SIEWNY				
1	Pszenica ozima*	100 kg	167,23	202,48	1,211
2	Pszenica jara	100 kg	218,19	209,63	0,961
3	Żyto ozime*	100 kg	144,19	198,73	1,378
4	Jęczmień jary	100 kg	193,13	199,98	1,035
5	Pszennyto ozime*	100 kg	156,77	207,49	1,324
6	Mieszanki zbożowe	100 kg	178,88	196,69	1,100
7	Owies	100 kg	164,62	193,39	1,175
8	Zboża podstawowe z mieszankami zboż. średnio				1,169
9	Gryka	100 kg	467,82	434,52	0,929
10	Rzepak (podwójnie ulepszony)	100 kg	3 877,81	4 368,93	1,127
11	Kukurydza	1 porcja	161,39	167,91	1,040
12	Ziemniaki jadalne	100 kg	219,71	120,51	0,548
13	Buraki cukrowe**	1 jed. siew.	539,28	543,60	1,008
14	Buraki pastewne (wielokiełkowe)	100 kg	2 166,33	2 267,78	1,047
15	Trawy (mieszanka)	100 kg	12,49	13,75	1,101
16	Koniczyna czerwona (łąkowa)	100 kg	1 450,91	1 719,70	1,185
17	Seradela	100 kg	1079,28	1 098,36	1,018
18	Łubin pastewny wąskolistny	100 kg	308,76	312,85	1,013
	NAWOZY MINERALNE				
19	Mocznik, 46% N	100 kg	158,56	174,44	1,100
20	Saletrzak, 28% N	100 kg	123,72	135,84	1,098
21	Saletra amonowa, 34% N	100kg	131,24	147,56	1,124
22	<i>Średnio nawozy azotowe</i>				<i>1,107</i>
23	Superfosfat wzbogacony granulowany (potrójny), 40-46% P ₂ O ₅	100kg	177,08	189,68	1,071
24	Superfosfat granulowany, 20% P ₂ O ₅	100 kg	94,44	102,20	1,082
25	<i>Średnio nawozy fosforowe</i>				<i>1,077</i>
26	Sól potasowa, 60% K ₂ O	100 kg	178,24	201,48	1,130

Lp.	Wyszczególnienie	Jednostka miary	Cena		Wskaźniki zmian cen I-VII 2012 / 2011
			2011	I-VII 2012	
1	2	3	5	6	8
27	Polifoska: 8% N, 24% P ₂ O ₅ , 24% K ₂ O	100 kg	195,72	221,88	1,134
28	Fosforan amonu: 18% N, 46% P ₂ O ₅	100 kg	216,84	242,12	1,117
29	Polimag granulowany	100 kg	187,68	206,56	1,101
30	<i>Średnio nawozy wieloskładnikowe</i>				<i>1,117</i>
31	Nawóz wapniowo-magnezowy, węglanowy, 45-53% CaO + MgO	100 kg	47,60	48,07	1,010
32	Nawóz wapniowy, tlenkowy	100 kg	83,21	75,76	0,910
33	<i>Średnio nawozy wapniowe</i>				<i>0,960</i>
NAWOZY ORGANICZNE					
34	Obornik	100 kg	29,70	30,13	1,014
35	ŚRODKI OCHRONY ROŚLIN, średnio				1,000
UBEZPIECZENIE PRODUKCJI ROŚLINNEJ ^b					
36	Roczna stopa % ubezpieczenia 1 dt lnu	PLN	3,65	3,83	1,049
37	Roczna stopa % ubezpieczenia 1 dt tytoniu	PLN	8,15	8,27	1,015
38	Roczna stopa % ubezpieczenia 1 dt pszenicy	PLN	2,62	2,57	0,981
39	Roczna stopa % ubezpieczenia 1 dt rzepaku	PLN	3,77	3,86	1,024
40	Roczna stopa % ubezpieczenia 1 dt buraków cukrowych	PLN	2,95	2,96	1,003
Składniki kosztów, które mogą oddziaływać na poziom kosztów specjalistycznych produkcji roślinnej					
41	Energia elektryczna	100 kWh	63,00	66,00	1,048
42	Koks opałowy, orzech II (granulacje 20-40 mm)	1 t	1 241,45	1 341,77	1,081
43	Węgiel kamienny, klasa I, kostka	1 t	794,39	838,27	1,055
44	Benzyna bezołowiowa, 95-oktanowa	1 l	5,14	5,74	1,117
45	Benzyna bezołowiowa, 98-oktanowa	1 l	5,35	5,92	1,107
46	Olej napędowy, letni	1 l	5,07	5,73	1,130
47	Olej napędowy, zimowy	1 l	5,12	5,79	1,131
48	Olej opałowy	1 l	3,68	4,17	1,133
49	Wynajem powierzchni w obcych budynkach	m ²	19,24	20,17	1,048
50	Opłaty targowiskowe związane ze sprzedażą ziemiopłodów	1 dzień	12,64	12,96	1,025

* Średnia cena detaliczna materiału siewnego z roku wysiewu, tzn. dla 2011 r. - z 2010 r., a dla 2012 r. - z 2011 r.

** Szacowana średnia cena detaliczna (wg średnich cen z wybranych cukrowni).

^a Według niepublikowanych danych GUS.

^b Ubezpieczenie od gradu, przymrozków, powodzi lub huraganu.

Tabela 2

**Wskaźniki zmian cen towarów, tj. składników kosztów bezpośrednich
produkcji zwierzęcej w latach 2011-2012^a**

Lp.	Wyszczególnienie	Jednostka miary	Cena		Wskaźniki zmian cen I-VII 2012 / 2011
			2011	I-VII 2012	
1	2	3	5	6	8
KOSZT ZWIERZĄT ZAKUPYWANYCH W CELU WYMIANY STADA					
1	Prosięta*	1 szt.	121,13	169,18	1,397
2	Krowy mleczne*	1 szt.	2 606,00	2 836,00	1,088
3	Jałówki 1-roczone*	1 szt.	1 735,00	1 895,00	1,092
4	Pisklęta mięsne	1 szt.	2,03	2,13	1,049
5	Pisklęta ogólnego użytku	1 szt.	2,04	2,15	1,054
PASZE TOWAROWE					
6	Koncentrat dla tuczników	100 kg	226,55	238,63	1,053
7	Koncentrat dla warchlaków	100 kg	252,28	263,98	1,046
8	Koncentrat dla loch	100 kg	230,73	239,28	1,037
9	Koncentrat dla krów mlecznych	100 kg	201,43	209,57	1,040
10	Mieszanka dla loch niskoprosnych	100 kg	150,30	158,91	1,057
11	Mieszanka dla loch wysokoprosnych i karmiących	100 kg	156,40	166,22	1,063
12	Mieszanka dla prosiąt	100 kg	216,10	227,29	1,052
13	Mieszanka dla tuczników, II faza tuczu	100 kg	130,45	138,14	1,059
14	Mieszanka dla krów wysokomlecznych	100 kg	143,85	149,89	1,042
15	Mieszanka dla bydła dorosłego	100 kg	149,39	157,83	1,056
16	Mieszanka dla cieląt i jagniąt C-J	100 kg	158,77	166,14	1,046
17	Mieszanka dla kur niosek	100 kg	154,82	161,83	1,045
18	Mieszanka dla kurcząt hodowlanych	100 kg	167,71	176,32	1,051
19	Mieszanka dla kurcząt rzeźnych	100 kg	175,58	186,50	1,062
20	Ziarna i śruty zbożowe	100 kg	84,67	84,89	1,003
21	Otręby (pszenne + żytnie)	100 kg	71,19	76,15	1,070
22	Wysłodki Suche	100 kg	75,00	75,00	1,000
23	Inne Treściwe	100 kg	186,91	175,91	0,941
24	Dodatki mineralne (uniwersalne)	100 kg	371,35	386,22	1,040
25	Mleko Pełne Własne	1 litr	1,90	2,05	1,079
26	Mleko Chude	1 litr			1,079

Lp.	Wyszczególnienie	Jednostka miary	Cena		Wskaźniki zmian cen I-VII 2012 / 2011
			2011	I-VII 2012	
1	2	3	5	6	8
27	Preparat mlekozastępczy dla cieląt	100 kg	516,67	550,30	1,065
28	Ziemniaki pastewne *	100 kg	40,03	27,14	0,678
29	Siano *	100 kg	38,26	40,01	1,046
30	Słoma *	100 kg	29,70	30,13	1,014
PASZE NIETOWAROWE OBCE					
31	Okopowe pastewne (buraki pastewne) *	100 kg	31,47	26,15	0,831
32	Zielonki *	100 kg	38,26	40,01	1,046
33	Kiszonki *	100 kg	3,50	2,50	0,714
34	Wysłodki świeże	100 kg	3,50	2,50	0,714
35	Liście buraczane	100 kg			0,714
UBEZPIECZENIE PRODUKCJI ZWIERZĘCEJ ^b					
36	Roczna stopa % ubezpieczenia 1 sztuki bydła	PLN	6,76	6,67	0,987
37	Roczna stopa % ubezpieczenia 1 tucznika				0,986
38	Roczna stopa % ubezpieczenia 1 konia	PLN	9,16	9,03	0,986
39	Usługi weterynaryjne - wg wskaźnika GUS	PLN			1,028
40	Opłata za podkucie 1 kopyta konia	PLN	55,00	55,00	1,000
41	Badanie kliniczne krwi	PLN	29,78	30,85	1,036
42	Opłata za unasiennianie sztuczne krwi	PLN	56,99	59,38	1,042
Składniki kosztów, które mogą oddziaływać na poziom kosztów specjalistycznych produkcji zwierzęcej					
43	Energia elektryczna	100 kWh	63,00	66,00	1,048
44	Koks opałowy, orzech II (granulacje 20-40 mm)	1 t	1 241,45	1 341,77	1,081
45	Węgiel kamienny, klasa I, kostka	1 t	794,39	838,27	1,055
46	Benzyna bezołowiowa, 95-oktanowa	1 l	5,14	5,74	1,117
47	Benzyna bezołowiowa, 98-oktanowa	1 l	5,35	5,92	1,107
48	Olej napędowy, letni	1 l	5,07	5,73	1,130
49	Olej napędowy, zimowy	1 l	5,12	5,79	1,131
50	Olej opałowy	1 l	3,68	4,17	1,133
51	Wynajem powierzchni w obcych budynkach	m ²	19,24	20,17	1,048
52	Opłaty targowiskowe związane ze sprzedażą zwierząt	1 dzień	12,64	12,96	1,025

* Średnia cena w obrocie targowiskowym.

^a Według niepublikowanych danych GUS.

^b Ubezpieczenie od padnięcia lub dobiecia z konieczności.

Tabela 3**Wskaźniki zmian cen wybranych produktów rolnych w latach 2011-2012**

Lp.	Wyszczególnienie	Jednostka miary	Cena		Wskaźniki zmian cen IX 2012 / 2011
			2011	IX 2012	
1	2	3	5	6	8
1	Pszenica ^a	1 dt	81,99	87,96	1,073
2	Żyto ^a	1 dt	74,24	75,57	1,018
3	Jęczmień ^b	1 dt	89,29	88,01	0,986
4	Rzepak ^c	1 dt	183,19	201,80	1,102
5	Ziemniaki ^a	1 dt	37,00	34,49	0,932
6	Buraki cukrowe ^d	1 dt	11,40	10,87	0,954
7	Mleko ^a	1 litr	1,21	1,19	0,981
8	Żywiec wołowy ^a	1 kg	5,58	6,40	1,147
9	Żywiec wieprzowy ^a	1 kg	4,52	5,36	1,186
10	Żywiec drobiowy ^a	1 kg	4,08	4,22	1,034

^a Ceny w skupie, średnia z 2011 r. oraz średnia w okresie IX 2012r.; wg danych GUS.

^b Ceny w obrocie targowiskowym, średnia z 2011 r. oraz średnia w okresie IX 2012 r.; wg danych GUS.

^c W przypadku rzepaku - ceny skupu wg GUS, w roku 2011 - średnio z okresu VII-XII, a w roku 2012 - średnio z okresu VII-IX.

^d W przypadku buraków cukrowych - w latach 2011-2012 minimalna cena skupu w przeliczeniu na PLN.

Uwarunkowania poziomu cen produktów rolnych i środków produkcji

Zboża

Zbiory zbóż w sezonie 2012/2013

Według grudniowego raportu FAO **światowa produkcja zbóż** w 2012 roku szacowana jest na 2282 mln ton, oznacza to spadek globalnej produkcji zbóż w stosunku do ubiegłego roku o 2,8%. FAO ocenia, że w związku ze słabszymi zbiorami zbóż, będącymi skutkiem niekorzystnych warunków pogodowych w wielu regionach świata, globalna produkcja zbóż nie będzie wystarczająca do pokrycia prognozowanego na sezon 2012/2013 zużycia, co przyczyni się do spadku światowych zapasów. Na skutek pogarszających się warunków meteorologicznych najbardziej ucierpiały uprawy pszenicy i kukurydzy.²²

Na sezon 2012/2013 zbiory zbóż paszowych na świecie szacuje się na poziomie 1110 mln ton, czyli o 3,4% mniejszym niż w sezonie 2011/2012. Natomiast ich zużycie będzie przekraczało podaż o około 19 mln ton. W efekcie obniży się o ponad 11% poziom zapasów zbóż paszowych na koniec sezonu 2012/2013.²³

Według raportu francuskiej firmy analitycznej Tallage w sezonie 2012/2013 zbiory zbóż w **Unii Europejskiej** szacowane są na poziomie 270,8 mln ton, tj. o 4,9% mniejszym niż w sezonie poprzednim. Potwierdzenie tych prognoz będzie oznaczać, że w obecnym sezonie poziom zbiorów zbóż będzie niższy niż w kilku poprzednich sezonach, począwszy od 2007/2008. Spośród zbóż największy spadek produkcji w 2012 roku odnotowano w przypadku kukurydzy, unijne zbiory tego zboża szacuje się na poziomie o 19% mniejszym w porównaniu z rokiem poprzednim. Podobnie będzie w przypadku pszenicy, której zbiory przewiduje się na 122,7 mln ton, czyli o 5% mniejsze niż w 2011 roku. Słabsze zbiory kukurydzy i pszenicy to rezultat dużego spadku plonów, wynikającego z niekorzystnych warunków meteorologicznych, jak również w przypadku pszenicy – ograniczenia powierzchni uprawy. W związku z opisaną sytuacją, bilans zbożowy w UE może stać się napięty, szacowany stan zapasów na koniec sezonu 2012/2013 wyniesie bowiem 29,9 mln ton, czyli o ok. 7 mln ton mniej niż stan początkowy. Według danych Komisji

²² http://gielda.wp.pl/kat,7511,title,Swiatowa-produkcja-zboz-w-12-spadnie-o-28-proc-rdr-FAO,wid,15155862,wiadomosc.html?ticaid=1fb03&_tictsn=3 [dostęp grudzień 2012].

²³ *Rynek zbóż. Stan i perspektywy*, nr 43, IERiGŻ-PIB, ARR, MRiRW, Warszawa 2012.

Europejskiej eksport zbóż z krajów członkowskich poza terytorium UE wyniesie 22,6 mln ton, natomiast import jest prognozowany na poziomie 15,4 mln ton.²⁴

W Polsce, zbiory zbóż ogółem w 2012 roku GUS szacuje się na około 28,1 mln ton, tj. o 4,9% więcej w odniesieniu do roku ubiegłego i o 5,1% niż średnio w latach 2006-2010, w tym zbiory zbóż podstawowych z mieszankami zbożowymi przewiduje się na ok. 24,3 mln t., czyli na poziomie podobnym jak w 2011 roku oraz o 2,5% mniejszym niż średnio w latach 2006-2010.²⁵ Spadek zbiorów odnotowano w przypadku pszenicy (o 8%) i pszenżyta (o 21%), a wzrost w przypadku kukurydzy (o 52%), jęczmienia (o 25%), mieszanek zbożowych (o 16%) i żyta (o 10%). W wyniku wzrostu zbiorów, przy niższym poziomie zapasów początkowych, w sezonie 2012/2013 nastąpiło zwiększenie krajowych zapasów o 2,5% do 31 mln ton.²⁶

Ceny zbóż w sezonie 2012/2013

Dobre światowe zbiory zbóż w 2011 roku przyczyniły się do obniżenia cen zbóż w II połowie wspomnianego roku. Proces ten był wyraźnie widoczny również w Polsce. Jednak większe zapotrzebowanie na ziarno w świecie, a w efekcie zmniejszenie jego zapasów (szczególnie zbóż paszowych) przyczyniło się do wzrostu cen tych produktów, także na rynku UE. W Polsce zauważalne to było już na początku 2012 roku. Analizując dane z poszczególnych miesięcy okresu I-IX 2012 roku stwierdzono, że w przypadku pszenicy najwyższy średniomiesięczny poziom jej cen: skupu (93,34 zł/dt) i targowiskowej (97,17 zł/dt) wystąpił w maju. W przypadku cen żyta najwyższy ich poziom w skupie odnotowano w czerwcu (85,05 zł/dt), a na targowiskach – w maju (84,85 zł/dt). Natomiast najwyższy poziom średniomiesięcznych targowiskowych cen jęczmienia (92,83 zł/dt) i owsa (78,56 zł/dt) wystąpił już w kwietniu. Niemniej jednak prezentowane powyżej ceny były na ogół niższe niż w analogicznych miesiącach 2011 roku, tylko w przypadku żyta sytuacja była odwrotna – wynikało to głównie ze słabszych zbiorów tego zboża w latach poprzednich. Warto jednak wspomnieć, że w czerwcu 2012 roku ceny skupu zbóż w Polsce były wyraźnie wyższe niż w Czechach, na Słowacji, na Węgrzech, w Rumunii oraz w Bułgarii, a nawet wyższe niż średnio w UE, choć zbliżone do cen w Niemczech i Francji – głównych unijnych eksporterów zbóż.²⁷ W kolejnych

²⁴ <http://www.portalspozywczy.pl/zboza-oleiste/wiadomosci/nizsza-produkcja-zboz-w-ue-ale-nie-w-polsce,78675.html> [dostęp grudzień 2012]; *Rynek zbóż i oleistych*, Zespół Monitoringu Zagranicznych Rynków Rolnych. FAPA, Warszawa, listopad 2012.

²⁵ *Przedwynikowy szacunek głównych ziemioplodów rolnych i ogrodniczych w 2012 r.*, GUS, Warszawa 2012.

²⁶ *Rynek zbóż. Stan i perspektywy*, nr 43, IERiGŻ-PIB, ARR, MRiRW, Warszawa 2012.

²⁷ *Prognoza cen rynkowych podstawowych produktów rolno-żywnościowych*, ARR, Warszawa, lipiec 2012; *Biuletyn statystyczny*, nr 6, GUS, Warszawa 2012; *Biuletyn statystyczny*, nr 9, GUS, Warszawa 2012.

tygodniach września 2012 roku ceny większości zbóż, pomimo drobnych wahań wykazywały tendencję wzrostową. Wyjątek stanowiła kukurydza, której notowania systematycznie malały. GUS podaje, że średnio we wspomnianym miesiącu za pszenicę w skupie płacono 91,50 zł/dt, tj. o 19% więcej niż rok wcześniej, a za żyto 72,30 zł/dt, czyli o 4% więcej niż we wrześniu 2011 roku.²⁸

Rzepak

Zbiory rzepaku w sezonie 2012/2013

Według wstępnych szacunków przewiduje się, że w UE w sezonie 2012/2013 powierzchnia uprawy rzepaku będzie wyższa o 6,8% niż w dwóch sezonach poprzednich. Jest to efekt korzystnej sytuacji cenowej w sezonie 2011/2012 oraz dobrych warunków pogodowych. Największy wzrost zasiewów odnotowano w Niemczech. Natomiast mniejszą powierzchnię zasiewów rzepaku stwierdzono między innymi we Francji i w Wielkiej Brytanii. W Polsce, w 2012 roku areał uprawy rzepaku ogółem zmniejszył się o 13,2% w stosunku do 2011 roku, przy czym powierzchnia rzepaku ozimego zmniejszyła się o 18,3%. Zmiana ta wynikała z niekorzystnych warunków agrometeorologicznych w okresie zimowym, co skutkowało zaoraniem plantacji rzepaku ozimego i przesiania ich rzepakiem jarym. W efekcie areał uprawy rzepaku jarego wzrósł o 61,2%.²⁹

W sezonie 2012/2013 prawdopodobnie nastąpi wzrost światowej produkcji rzepaku o 4,3%. Jest to wynik wyższych zbiorów tej rośliny w Kanadzie, Indiach, Rosji, Stanach Zjednoczonych i krajach Ameryki Południowej. Zbiory te zniwelowały spadek produkcji rzepaku w UE i na Ukrainie, związany z niekorzystnymi warunkami meteorologicznymi w okresie wegetacji. O ostatecznym poziomie światowych zbiorów tej rośliny zadecydują plony w Australii na początku 2013 r., które prawdopodobnie będą niższe niż w roku poprzednim o 2,2%. Jednak pomimo wzrostu zbiorów, w sezonie 2012/2013 globalny bilans rzepaku pozostanie napięty. Przewiduje się bowiem, że zapasy na koniec wyżej wymienionego sezonu zmaleją, a wskaźnik zapasów do zużycia pogorszy się. Będzie to, podobnie jak w sezonie poprzednim, skutkowało nadal wysokim importem rzepaku. Jednakże ocenia się, że import ten będzie mniejszy niż w sezonie 2011/2012 o 17,8%.³⁰

Ocenia się, że w UE-27 zbiory rzepaku w 2012 roku obniżyły się i kształtują się na poziomie 18,9 mln ton, czyli o 1,7% mniejszym niż w 2011 roku. Biorąc pod uwagę głównych

²⁸ *Prognoza cen rynkowych podstawowych produktów rolno-żywnościowych*, ARR, Warszawa, październik 2012;

²⁹ *Rynek zbóż i oleistych*, Zespół Monitoringu Zagranicznych Rynków Rolnych. FAPA, Warszawa, listopad 2012.

³⁰ *Rynek rzepaku. Stan i perspektywy*, nr 42, IERiGŻ-PIB, ARR, MRiRW, Warszawa 2012.

producentów rzepaku stwierdzono, że jedynie w Wielkiej Brytanii zbiory tej rośliny zmniejszyły się, w pozostałych krajach wzrosły, dla przykładu w Niemczech o 26,6%, a w Polsce – tak samo jak we Francji – o 1,1%.³¹

W kraju wzrost zbiorów rzepaku w 2012 roku był efektem zwiększenia plonu o 16,5% w porównaniu z 2011 rokiem. Wzrost plonowania miał miejsce we wszystkich województwach, z wyjątkiem dolnośląskiego. Największy wzrost odnotowano w województwie zachodniopomorskim – o 66,3%, znacznie mniejszy (od 2,1% do 4,8%) – w województwach łódzkim, opolskim i śląskim.³²

Ceny rzepaku w sezonie 2012/2013

Mniejsza niż oczekiwano produkcja soi w sezonie 2012/2013 na półkuli północnej, spowodowana między innymi dotkliwą suszą w Stanach Zjednoczonych zdeteminowała ceny rzepaku na rynkach światowych. Były one jednak niższe niż przed rokiem. W sierpniu 2012 roku średnia cena 1 tony rzepaku CIF w Hamburgu wynosiła 626 USD i była o 13 USD mniejsza niż w sierpniu 2011 roku.³³ Odnosząc się zaś do krajowych cen tego surowca, stwierdza się że są one w znacznej mierze uzależnione od notowań cen na rynku europejskim, jak również od relacji złotego względem euro. Po zbiorach 2012 roku ceny na polskim rynku rzepaku były wyższe niż w roku poprzednim. W lipcu cena rzepaku ze zbiorów 2012 roku kształtowała się na poziomie 1950-2145 zł/tonę, zatem była o 8-13% wyższa niż w analogicznym miesiącu 2011 roku. Wysokie ceny sprzedaży rzepaku na rynku krajowym na początku sezonu 2012/2013 były związane z rekordowo wysokimi notowaniami cen tego surowca na giełdzie MATIF (525 euro za 1 tonę), jak i słabego kursu złotego wobec euro w porównaniu z 2011 roku.³⁴ Pod koniec III kwartału 2012 na paryskiej giełdzie odnotowano gwałtowny spadek cen rzepaku, do poziomu 482 euro za 1 tonę. W tym samym czasie, na rynku polskim cena rzepaku do 23 września wahała się w granicach 2003-2050 zł za 1 tonę, a w ostatnim tygodniu września obniżyła się do 1900-1930 zł za 1 tonę.³⁵

³¹ *Rynek rzepaku. Stan i perspektywy*, nr 42, IERiGŻ-PIB, ARR, MRiRW, Warszawa 2012.

³² Jak wyżej.

³³ *Rynek rolny. Analizy Tendencje Oceny*, nr 10, IERiGŻ-PIB, Warszawa 2012.

³⁴ *Rośliny oleiste - AgroMonitor*, <http://www.agrobiznespark.pl/informacje/produkcja-roslinna/rzepak-i-oleiste/400-rosliny-oleiste-agromonitor.html> [dostęp grudzień 2012].

³⁵ Biuletyn Grupy WGT S.A., Aktualności – Komentarze – Notowania, Warszawa, październik 2012.

Mleko

Po okresie dobrej koniunktury, obserwowanej na rynku mleka w latach 2010-2011, w pierwszej połowie 2012 roku ceny na światowym oraz unijnym rynku mleka spadły. Wpłynęło to na zauważalne od początku roku obniżenie cen na rynku krajowym, głównie na poziomie zbytu i producenta. Spadkowy trend cen skupu mleka na rynku unijnym został przerwany w czerwcu. Rosnące ceny przetworów mlecznych i niższa od wcześniej zakładanej podaż w skali światowej podtrzymywały wzrost cen w drugiej połowie 2012 roku. We wrześniu średnia cena skupu mleka w Unii Europejskiej wynosiła 33,30 euro za 100 kg. W tym samym czasie w Stanach Zjednoczonych 100 kg mleka kosztowało 36,51 euro. Wyższa cena skupu w USA związana była z obserwowaną tam największą od 50 lat suszą, której skutkiem była znacznie niższa od oczekiwanej produkcja mleka.³⁶ Jak podaje GUS, ceny mleka w Polsce w październiku 2012 roku w stosunku do września, wzrosły o 2,3% i były niższe niż przed rokiem o 4,3% ,wyniosły bowiem 117,80 zł za 100 litrów.³⁷

W okresie od stycznia do sierpnia 2012 roku eksport przetworów mlecznych wyniósł 1518 mln litrów w ekwiwalencie mleka surowego. W porównaniu do tego samego okresu roku poprzedniego był on o ponad 7% większy. Duży wzrost (o około 25%) dotyczył mleka płynnego, śmietany, serów topionych i dojrzewających oraz lodów. Zmalał natomiast eksport masła – o 11% oraz jogurtów i napojów fermentowanych – o 8%. W tym samym czasie import przetworów mlecznych wyniósł 557 mln litrów w ekwiwalencie mleka surowego i był mniejszy o 17%. Spadł przywóz jogurtów, napojów fermentowanych, masła i mleka w proszku – o 24-27%. Natomiast zwiększył się import lodów – o 60% i kazeiny – o 33%. W efekcie wartościowe saldo handlu zagranicznego branży mleczarskiej wyniosło 632 mln euro – o 13% więcej niż przed rokiem.³⁸

Pomimo wspomnianej powyżej gorszej koniunktury na rynku mleka specjaliści z IERiGŻ-PIB przewidują, że w 2012 roku wielkość produkcji mleka w Polsce nieznacznie wzrośnie – do 12,3 mld litrów. Będzie to o około 2% więcej niż przed rokiem. Wzrost wynika głównie z większej mleczności krów oraz wyhamowania redukcji ich pogłowia, co jest efektem dobrych wyników ekonomicznych w poprzednich dwóch latach. Poprawie mleczności sprzyjała

³⁶ *Rynek mleka i produktów mleczarskich*, Wiadomości, nr 48, Zespół Monitoringu Zagranicznych Rynków Rolnych. FAPA, Warszawa, listopad 2012.

³⁷ *Ceny produktów rolnych w październiku 2012 r.*, GUS, Warszawa, listopad 2012; http://www.stat.gov.pl/gus/5840_1335_PLK_HTML.htm [dostęp listopad 2012].

³⁸ *Rynek rolny. Analizy Tendencje Oceny*, nr 11, IERiGŻ-PIB, Warszawa, listopad 2012.

wysoka jakość pasz, doby stan pastwisk oraz postęp genetyczny i ciągła restrukturyzacja produkcji. Specjaliści szacują, że w 2012 roku, w porównaniu z 2011 rokiem, wydajność krajowych krów mlecznych wzrośnie o 3-4%, co ponownie zmniejszy dystans dzielący Polskę od innych krajów UE. Ocenia się jednak, że w roku 2013 nastąpi spadek produkcji mleka do poziomu 12,2 mld litrów w związku z przewidywaną dalszą redukcją pogłowia i mniejszą dynamiką wzrostu mleczności krów.³⁹

Skup interwencyjny masła i odtłuszczonego mleka w proszku trwający od początku marca do końca sierpnia 2012 roku nie spotkał się z zainteresowaniem przedsiębiorców z Unii Europejskiej. Ceny rynkowe przewyższały bowiem ustalone ceny interwencyjne. Drugim z działań wspierających rynek były dopłaty do prywatnego przechowywania masła, można było z tego korzystać od 1 marca do 15 sierpnia br. W 2012 roku prywatnym przechowywaniem objęto 133 305 tys. ton w całej UE (o 26% masła więcej niż przed rokiem), natomiast w Polsce 914 ton.⁴⁰

Żywiec wieprzowy

Od kilku lat spada liczebność wszystkich grup wiekowych i technologicznych świń. W 2012 roku nastąpił kolejny spadek pogłowia trzody chlewnej. Według danych GUS, pod koniec lipca 2012 roku, w porównaniu z tym samym okresem w 2011 roku było ono niższe o 14,3%. Zmniejszenie liczebności odnotowano we wszystkich grupach hodowlanych, w tym w stadzie loch na chów – o 8,1%.⁴¹ Spadek chowu trzody chlewnej jest efektem wysokich cen zbóż i pasz przemysłowych oraz niskiej opłacalności produkcji wieprzowego żywca rzeźnego w kilku ostatnich latach. Dodatkowo, krajowi producenci prosiąt są wypierani z rynku przez zagranicznych dostawców tych zwierząt, głównie z Danii, Niemiec i Holandii. Podstawowymi odbiorcami prosiąt są duże specjalistyczne polskie gospodarstwa rolne oraz wielkie przemysłowe tuczarnie należące do zagranicznych koncernów. Warto dodać, że inaczej niż w Polsce, w krajach zachodniej Europy rolnicy są właścicielami lub przynajmniej współwłaścicielami zakładów mięsnych (głównie poprzez swoje spółdzielnie i grupy producenckie). Dzięki temu ich sytuacja rynkowa jest znacznie lepsza niż polskich rolników. Takie zakłady w pierwszej kolejności skupują bowiem surowiec od miejscowych hodowców. Dodatkowo rolnicy powiększają swoje dochody, zarabiając nie tylko na sprzedaży żywca, ale i na zbyciu przetworów mięsnych.⁴²

³⁹ *Rynek mleka. Stan i perspektywy*, nr 43, IERiGŻ-PIB, ARR, MRiRW, Warszawa, wrzesień 2012.

⁴⁰ D. Śmigielka, *Rynek mleka. X/2012*, PFHB i PM, Warszawa, październik 2012.

⁴¹ *Pogłowie trzody chlewnej według stanu na koniec lipca 2012 roku*, GUS, Warszawa 2012.

⁴² *Rynek mięsa i drobiu*, Zespół Monitoringu Zagranicznych Rynków Rolnych. FAPA, Warszawa, wrzesień 2012.

W 2012 roku, pomimo sukcesywnego wzrostu cen żywca w skupie i na targowiskach, jak i umiarkowanego obniżenia cen zbóż podstawowych, produkcja trzody chlewnej jest nadal na ogół nieopłacalna. Na wzrost cen we wspomnianym roku znaczący wpływ miał wzrost podaży żywca wieprzowego w Polsce oraz utrzymanie się popytu na ten produkt na rynkach światowych. Przeciętna cena skupu żywca wieprzowego na polskim rynku w okresie od stycznia do lipca 2012 roku wynosiła 5,36 zł/kg, a na targowiskach – 5,22 zł/kg. W porównaniu z analogicznym okresem 2011 roku były one wyższe odpowiednio o 24,8% i 20,6%. W październiku 2012 roku cena żywca wieprzowego w skupie wynosiła 5,36 zł/kg, a na targowiskach – 5,31 zł/kg⁴³.

Obliczono, że w I połowie 2012 roku Polska wyeksportowała ok. 67 tys. sztuk żywca wieprzowego, którego wartość wynosiła 12,8 mln euro i w porównaniu z 2011 rokiem była wyższa o 1,5%. W omawianym okresie średnia miesięczna ilość wywożonego z kraju żywca wieprzowego wynosiła około 11 tys. sztuk. Głównymi odbiorcami były: Węgry, Rosja, Litwa, Ukraina, Słowacja i Armenia.⁴⁴ W II połowie 2012 roku można się spodziewać zmniejszenia eksportu, co jest wynikiem wprowadzenia przez Rosję zakazu importu bydła i trzody chlewnej z Unii Europejskiej. Powodem nałożenia embarga była panująca w państwach członkowskich UE epidemia wirusa ze Schmallenbergu, jak też pojawiająca się tam choroba niebieskiego języka.⁴⁵ Natomiast import żywca wieprzowego wzrósł w I połowie 2012 roku w porównaniu z analogicznym okresem 2011 roku o 32%. Importowane zwierzęta pochodziły głównie z Danii, Niemiec, Holandii, Litwy oraz Łotwy. Warto zaznaczyć, że stale rosnący import warchlaków oraz prosiąt do Polski przyczynia się do zmniejszania liczby krajowych gospodarstw produkujących prosięta.⁴⁶

⁴³ *Rynek mięsa i drobiu*, Zespół Monitoringu Zagranicznych Rynków Rolnych. FAPA, Warszawa, wrzesień 2012; *Biuletyn statystyczny*, nr 10, GUS, Warszawa 2012.

⁴⁴ *Analiza wybranych zagadnień i tendencji w polskiej produkcji i handlu zagranicznym artykułami rolno spożywczymi w pierwszym półroczu 2012 r.*, Zespół Monitoringu Zagranicznych Rynków Rolnych. FAPA, Warszawa 2012.

⁴⁵ www.farmer.pl/agroskop/analizy-i-komentarze/aktualnosci/traca-25-mln-euro-rocznie-na-trzodzie,39351.html [dostęp październik 2012].

⁴⁶ *Analiza wybranych zagadnień i tendencji w polskiej produkcji i handlu zagranicznym artykułami rolno spożywczymi w pierwszym półroczu 2012 r.*, Zespół Monitoringu Zagranicznych Rynków Rolnych. FAPA, Warszawa 2012.

Żywiec wołowy

Z informacji podanych przez GUS wynika, że w czerwcu 2012 roku pogłowie bydła w Polsce wynosiło 5 776,8 tys. sztuk i było o 0,3% większe niż rok wcześniej, tj. w czerwcu 2011 roku, a w porównaniu ze stanem z grudnia 2011 roku wzrosło o 5%.⁴⁷ Spada jednak produkcja żywca wołowego. Przewiduje się, że w 2012 roku wyniesie ona w Polsce ok. 690 tys. ton, czyli będzie o 7% mniejsza niż w 2011 roku. Podobna sytuacja występuje w całej Unii Europejskiej. Komisja Europejska ocenia, że w 2012 roku produkcja wołowiny w 27 krajach Unii zmniejszy się o około 1% w porównaniu z rokiem poprzednim. Malejąca produkcja żywca wołowego oraz ograniczona jego podaż na rynku powodują, że ceny bydła wciąż kształtują się na wysokim poziomie. W I połowie 2012 roku średnia cena skupu bydła ogółem w Polsce wynosiła 6,44 zł/kg, a więc była o 15,4% wyższa niż w I połowie 2011 roku, natomiast w krajach Unii Europejskiej cena ta kształtowała się wówczas na poziomie 379,50 euro za 100 kg i była wyższa o 10,2% niż w analogicznym okresie roku poprzedniego. W październiku 2012 roku cena żywca wołowego w skupie wynosiła 6,40 zł/kg, a na targowiskach – 6,27 zł/kg.⁴⁸

W I połowie 2012 roku wartość eksportu żywca wołowego z Polski zmniejszyła się w odniesieniu do I połowy 2011 roku o 1,6%. Głównymi odbiorcami tego produktu były między innymi: Włochy, Holandia, Chorwacja, Litwa, Hiszpania, Grecja, Bośnia i Hercegowina, Rosja i Uzbekistan. Natomiast wartość importu wzrosła o prawie 32%. Podobna tendencja w handlu zagranicznym żywcem i mięsem wołowym panuje w krajach Unii Europejskiej. W I połowie 2012 roku, w porównaniu do analogicznego okresu 2011 roku, spadek eksportu mięsa, produktów mięsnych i żywca wołowego wyniósł 22%. Dla przykładu, sprzedaż wymienionych produktów do Turcji zmniejszyła się o 43%, do Szwajcarii o 37,5%, do Rosji o 33%, Libanu o 17,3% i do Chorwacji o 5,8%. Również import do Wspólnoty UE obniżył się o 8,3%.⁴⁹

⁴⁷ *Pogłowie bydła i owiec według stanu w czerwcu 2012 r.*, GUS, Warszawa 2012; *Biuletyn statystyczny*, nr 10, GUS, Warszawa 2012.

⁴⁸ *Analiza wybranych zagadnień i tendencji w polskiej produkcji i handlu zagranicznym artykułami rolno spożywczymi w pierwszym półroczu 2012 r.*, Zespół Monitoringu Zagranicznych Rynków Rolnych. FAPA, Warszawa 2012.

⁴⁹ *Analiza wybranych zagadnień i tendencji w polskiej produkcji i handlu zagranicznym artykułami rolno spożywczymi w pierwszym półroczu 2012 r.*, Zespół Monitoringu Zagranicznych Rynków Rolnych. FAPA, Warszawa 2012; *Rynek mięsa i drobiu*, Zespół Monitoringu Zagranicznych Rynków Rolnych. FAPA, Warszawa, wrzesień 2012.

Nawozy mineralne i środki ochrony roślin

Poziom cen nawozów mineralnych w Polsce jest pochodną sytuacji cenowej tych środków produkcji na rynkach Europy Zachodniej, a także cen surowców używanych do ich produkcji, w tym gazu ziemnego.

Rynek nawozów w III kwartale 2012 roku był mało aktywny z powodu trwającego zbioru zbóż i przygotowań późniwnych. Był to również okres oczekiwania przez rolników na ewentualne posezonowe korekty cenowe. W tym czasie odnotowano też sygnały o dostępności nawozów azotowych z Ukrainy. Na rynkach UE ceny nawozów saletranych nieznacznie wzrosły, głównie z uwagi na wprowadzone we wrześniu podwyżki cen przez kluczowych graczy rynkowych. Sytuacja na rynku amoniaku była bardzo niestabilna, m.in. ze względu na utrzymujące się ograniczenia podażowe na rynkach światowych. Spowodowało to wzrost ceny amoniaku w ostatnich tygodniach września do poziomu wynoszącego ponad 700 USD za 1 tonę. Na rynku polskim, w III kwartale 2012 roku, sytuacja cenowa tego surowca również była bardzo niestabilna, m.in. ze względu na zakłócenia produkcyjne w kilku wytwórniach amoniaku (np. we Włocławku i Kędzierzynie) oraz postoje remontowe kluczowych producentów ukraińskich. Na rynku siarki zaobserwowano natomiast istotne zmiany po stronie popytowej w rejonie Europy Środkowo-Wschodniej. Ograniczenia produkcji nawozów fosforowych wpłynęły bowiem na spadek zapotrzebowania na siarkę i coraz większą presję ze strony kupujących na obniżenie ceny. W III kwartale 2012 roku odnotowano spadek cen fosforytów. Było to spowodowane utrzymującym się, zmniejszonym zapotrzebowaniem na nawozy fosforowe na większości rynków światowych, a szczególnie dużym ograniczeniem zakupów przez Indie. Ponadto w związku z tym, że na wielu rynkach odnotowano znacznie mniejszy popyt na nawozy (NPK) zainteresowanie zakupami soli potasowej ze strony producentów NPK było także umiarkowane.⁵⁰

W sierpniu 2012 roku spadek cen na światowym rynku nawozów mineralnych został zahamowany. W porównaniu z poprzednim miesiącem – w sierpniu ceny tych środków produkcji wzrosły o 0,3%, a we wrześniu o 0,5%, ale w odniesieniu do sierpnia 2011 roku – spadły średnio o ponad 12%. Dla przykładu: cena mocznika spadła o 24%, superfosfatu potrójnego o 13%, fosforanu amonu o 11%, a soli potasowej o 1%.⁵¹

⁵⁰ *Skonsolidowany raport kwartalny za III kwartał 2012 roku*, Grupa Zakładów Azotowych w Tarnowie-Mościcach S.A., Tarnów, listopad 2012.

⁵¹ *Rynek rolny. Analizy Tendencje Oceny*, nr 11, IERiGŻ-PIB, Warszawa, listopad 2012.

W Polsce, w okresie od września 2011 roku do września 2012 roku, nawozy mineralne podrożały średnio o 8,8%, w tym sól potasowa o 13,8%, polifoska o 10,9%, a fosforan amonu o 9,9%. Nawozy azotowe podrożały średnio o 8%, a superfosfaty prawie o 7%. Potaniały natomiast nawozy wapniowe – średnio o 13,5%.⁵²

W 2012 roku znacząco zwiększyła się sprzedaż środków ochrony roślin, według specjalistów BASF – o prawie 9% i przekroczyła wartość 2 mld zł. Największy wzrost sprzedaży odnotowano w przypadku herbicydów dla kukurydzy – o 42,4%, następnie fungicydów rzepakowych – o 19,1% i fungicydów stosowanych w sadownictwie – o 19,1%. Natomiast spadki odnotowano w przypadku fungicydów zbożowych – o 12,2 %, herbicydów warzywnych – o 9,1% oraz fungicydów warzywnych – o 3,5%.⁵³

Pod wpływem utrzymującego się popytu, w 2012 roku ceny większości środków ochrony roślin sukcesywnie rosły, aczkolwiek w niewielkim stopniu. We wrześniu w porównaniu z wrześniem 2011 roku wzrost tych cen wyniósł średnio 2,7%, w tym Miedzian podrożał o 7,7%, Chwastox o 6,1%, natomiast Rundup i zaprawy nasienne potaniały odpowiednio o 3,6 i 4,6%.⁵⁴

Pasze

W 2012 roku sytuacja produkcyjno-cenowa zbóż i roślin oleistych na rynkach światowych jest bardzo niekorzystna dla hodowców głównych grup zwierząt gospodarskich (bydła, trzody chlewnej i drobiu). Rosnące od początku sezonu 2012/2013 ceny wspomnianych produktów roślinnych powodują pogorszenie i tak trudnej już sytuacji hodowców zwierząt. W Stanach Zjednoczonych odnotowano w 2012 roku największą suszę od ponad pół wieku. Była to jedna z przyczyn wzrostu cen ziarna kukurydzy, co bezpośrednio dotknęło hodowców ww. zwierząt. W Unii Europejskiej sytuacja sektora hodowlanego powinna być nieco lepsza. Zarówno ziarna kukurydzy, jak i jęczmienia jest tam więcej na rynku niż w 2011 roku. Jednakże wysokie ceny zbóż na rynkach pozaeuropejskich mają znaczący wpływ na ceny ziarna w Europie.⁵⁵

W sezonie 2011/2012 – w porównaniu z sezonem poprzednim – zapotrzebowanie krajowego rynku na pasze treściwe było niższe o ok. 2%. Spadek popytu na pasze był głównym wynikiem zmniejszenia pogłowia trzody chlewnej. W następnym sezonie (2012/2013)

⁵² *Rynek rolny. Analizy Tendencje Oceny*, nr 11, IERiGŻ-PIB, Warszawa, listopad 2012.

⁵³ *Rynek pestycydów wzrósł o 9 proc.*, Farmer.pl; <http://www.farmer.pl/produkcja-roslinna/ochrona-roslin/rynek-pestycydow-wzroslo-o-9-proc,40623.html> [dostęp listopad 2012]

⁵⁴ *Rynek rolny. Analizy Tendencje Oceny*, nr 11, IERiGŻ-PIB, Warszawa, listopad 2012.

⁵⁵ *Rynek zbóż i oleistych*, Zespół Monitoringu Zagranicznych Rynków Rolnych. FAPA, Warszawa, lipiec 2012.

przewiduje się dalszy spadek produkcji świń (o 10-12%), jednocześnie prognozując wzrost produkcji drobiarskiej. Ostatecznie jednak, zapotrzebowanie na pasze treściwe nadal będzie spadać, a zmniejszenie zużycia zbożowych surowców paszowych wyniesie ok. 2%. Zmniejszy się też o ok. 5% popyt na ziarno w postaci pasz gospodarskich, wzrośnie natomiast jego zużycie w przemyśle paszowym – o 4%.⁵⁶

Ocenia się, że w sezonie 2012/2013 ceny zbóż względem pasz przemysłowych nadal będą kształtowały się na relatywnie wysokim poziomie. Od początku roku 2012 można było zaobserwować stale rosnące ceny śrut poekstrakcyjnych: sojowej i rzepakowej. Na wzrost krajowych cen śrut miały wpływ między innymi ich rosnące ceny na rynkach zagranicznych, jak również osłabienie złotego w stosunku do dolara amerykańskiego.⁵⁷

Ceny pasz przemysłowych, po niewielkim spadku w II połowie 2011 roku, od stycznia 2012 roku znów zaczęły wzrastać. Wzrost cen obejmował zarówno mieszanki, jak i koncentraty.⁵⁸ W okresie I-VII 2012 roku średnia cena 100 kg mieszanki pełnoporcjowej dla tuczników będących w II fazie tuczu wynosiła 138,14 zł, tj. o 5,9% więcej niż średnio w 2011 roku. Natomiast średnia cena koncentratu dla tuczników była wyższa o 5,3%. Podobnie kształtowały się ceny mieszanek i koncentratów dla krów mlecznych, pasze te zdrożały odpowiednio o 4,2 i 4,0%. Średnio w miesiącach I-VII 2012 roku cena mieszanki dla bydła dorosłego była o 5,7% wyższa niż średnio w 2011 roku, a cena mieszanki dla cieląt i jagniąt wzrosła o 4,6%. Natomiast cena 100 kg mieszanki dla kur niosek w okresie I-VII 2012 roku wynosiła średnio 161,83 zł i była wyższa niż w 2011 roku o 4,5%, a cena mieszanki dla kurcząt rzeźnych wynosiła 186,50 zł i wzrosła o 6,2%.⁵⁹

Nośniki energii

Z raportu Polskiej Organizacji Przemysłu i Handlu Naftowego wynika, że w I półroczu 2012 roku nastąpił wzrost cen nośników energii i spadek konsumpcji paliw ciekłych. W porównaniu z I półroczem 2011 roku sprzedaż oleju napędowego w I półroczu 2012 roku spadła o 7%, natomiast benzyny silnikowej – o 3%. Zgodnie z przewidywaniami analityków rynku paliw odnotowano też zmniejszone o 13% zapotrzebowanie na olej opałowy. Był to wynik wysokich cen tego produktu, jak również krótkiego okresu grzewczego. Jedyne wzrost (o 2%) odnotowano na

⁵⁶ *Rynek pasz. Stan i perspektywy*, nr 32, IERiGŻ-PIB, ARR, MRiRW, Warszawa 2012.

⁵⁷ Jak wyżej.

⁵⁸ Jak wyżej.

⁵⁹ Obliczenia własne na podstawie niepublikowanych danych GUS.

ryнку LPG.⁶⁰ W porównaniu z 2011 rokiem ceny oleju opałowego i napędowego wzrosły o około 13%, natomiast ceny benzyny 95-oktanowej – o około 12%. Główne przyczyny tego stanu to zwiększanie cen ropy oraz osłabianie się kursu złotego w stosunku do dolara i euro. W okresie luty-kwiecień 2012 roku na rynkach światowych odnotowano wzrost cen ropy za baryłkę, co jednocześnie spowodowało wzrost cen paliw na rynku polskim. Od kwietnia do lipca 2012 roku obserwowano systematyczny spadek cen ropy na rynkach światowych, jednakże na polskim rynku spadek ten był znacznie mniejszy, co wynikało ze słabnącego w tym okresie kursu złotych w stosunku do dolara.⁶¹

Wzrost w kraju w 2012 roku cen bezpośrednich nośników energii pociągał za sobą podwyżkę ceny energii elektrycznej. Podwyżka ta miała związek między innymi z rosnącymi cenami surowców energetycznych na świecie, a także z podniesieniem w Polsce od stycznia 2012 roku akcyzy na olej napędowy oraz zatwierdzeniem przez Urząd Regulacji Energetyki podwyżki cen nośników energii. Na podstawie niepublikowanych danych GUS obliczono, że w porównaniu z całym 2011 rokiem w I półroczu 2012 roku cena energii elektrycznej wzrosła o ok. 5%. Przewiduje się ponadto, że ceny energii wzrosną jeszcze bardziej w 2013 roku. Będzie to efekt wzrostu kosztów sektora energetycznego z powodu wprowadzenia w życie wytycznych Pakietu Energetyczno-Klimatycznego.⁶²

Według informacji podanych przez Polskie Górnictwo Naftowe i Gazownictwo SA wydobycie gazu w I półroczu 2012 roku wyniosło 2,2 mld m³, podobnie jak w I półroczu 2011 roku. Jednak Polska jest dużym importerem gazu – w I półroczu 2012 roku zaimportowano go 5,8 mld m³. Natomiast sprzedaż gazu ziemnego w I półroczu roku 2012 wynosiła 8 mld m³, wobec 7,6 mld m³ w analogicznym okresie 2011 roku. Bardzo ważną informacją jest też to, że w połowie marca 2012 roku została zatwierdzona przez Prezesa Urzędu Regulacji Energetyki nowa taryfa gazowa, która zaczęła obowiązywać od 1 kwietnia br. Spowodowało to wzrost opłat za gaz ziemny o prawie 8%.⁶³

⁶⁰ *Konsumpcja paliw ciekłych w I półroczu 2012 roku*. <http://www.popihh.pl/download.php?s=1&id=773> [dostęp październik 2012].

⁶¹ *Komunikat cenowy 10 października 2012*. <http://www.paliwa.pl/news/komunikat-cenowy-10-pazdziernika-2012> [dostęp październik 2012]; http://www.nbp.pl/home.aspx?f=/kursy/kursy_archiwum.html [dostęp październik 2012].

⁶² http://www.gazetapodatnika.pl/artykuly/nowe_prognozy_nbp_ceny_wzrosna_jeszcze_bardziej-a_15372.htm [dostęp październik 2012]

⁶³ *Informacje bieżące. Wyniki wstępne. Wskaźniki cen towarów i usług konsumpcyjnych w kwietniu 2012 r.* GUS, Warszawa maj 2012; <http://www.pgnig.pl/pgnig/com/8387?r%2Cnews%2CpageNumber=2&r%2Cnews%2CdateTo=&r%2Cnews%2CdateFrom=&r%2Cnews%2CnewsId=38104> [dostęp październik 2012].

Źródła:

1. *Analiza wybranych zagadnień i tendencji w polskiej produkcji i handlu zagranicznym artykułami rolno spożywczymi w pierwszym półroczu 2012 r.*, Zespół Monitoringu Zagranicznych Rynków Rolnych. FAPA, Warszawa 2012.
2. *Biuletyn Grupy WGT S.A.*, Aktualności - Komentarze - Notowania, Warszawa, październik 2012.
3. *Biuletyn statystyczny*, nr 6, GUS, Warszawa 2012.
4. *Biuletyn statystyczny*, nr 9, GUS, Warszawa 2012.
5. *Biuletyn statystyczny*, nr 10, GUS, Warszawa 2012.
6. *Ceny produktów rolnych w październiku 2012 r.*, GUS, Warszawa, listopad 2012.
7. <http://www.farmer.pl/agroskop/analizy-i-komentarze/aktualnosci/traca-25-mln-euro-rocznie-na-trzodzie,39351.html> [dostęp październik 2012].
8. http://www.gazetapodatnika.pl/artykuly/nowe_prognozy_nbp_ceny_wzrosna_jeszcze_bardziej_a_15372.htm [dostęp październik 2012].
9. http://gielda.wp.pl/kat,7511,title,Swiatowa-produkcja-zboz-w-12-spadnie-o-28-proc-rdr-FAO,wid,15155862,wiadomosc.html?ticaid=1fb03&_ticrsn=3 [dostęp grudzień 2012].
10. http://www.nbp.pl/home.aspx?f=/kursy/kursy_archiwum.html [dostęp październik 2012].
11. <http://www.pgnig.pl/pgnig/com/8387?r%2Cnews%2CpageNumber=2&r%2Cnews%2CdateTo=&r%2Cnews%2CdateFrom=&r%2Cnews%2CnewsId=38104> [dostęp październik 2012].
12. <http://www.portalspozywczy.pl/zboza-oleiste/wiadomosci/nizsza-produkcja-zboz-w-ue-ale-nie-w-polsce,78675.html> [dostęp grudzień 2012].
13. http://www.stat.gov.pl/gus/5840_1335_PLK_HTML.htm [dostęp listopad 2012].
14. *Informacja o sytuacji społeczno-gospodarczej kraju. Rok 2011*, GUS, Warszawa 2012.
15. *Informacje bieżące. Wyniki wstępne. Wskaźniki cen towarów i usług konsumpcyjnych w kwietniu 2012 r.*, GUS, Warszawa, maj 2012.
16. *Komunikat cenowy 10 października 2012*. <http://www.paliwa.pl/news/komunikat-cenowy-10-pazdziernika-2012> [dostęp październik 2012].
17. *Konsumpcja paliw ciekłych w I półroczu 2012 roku*. <http://www.popihn.pl/download.php?s=1&id=773> [dostęp październik 2012].
18. *Pogłowie bydła i owiec według stanu w czerwcu 2012 r.*, GUS, Warszawa 2012.
19. *Pogłowie trzody chlewnej według stanu w końcu lipca 2012 r.*, GUS, Warszawa 2012
20. *Prognoza cen rynkowych podstawowych produktów rolno-żywnościowych*. ARR, Warszawa, lipiec 2012.
21. *Prognoza cen rynkowych podstawowych produktów rolno-żywnościowych*. ARR, Warszawa, październik 2012.
22. *Przedwiniowy szacunek głównych ziemiopłodów rolnych i ogrodniczych w 2012 r.*, GUS, Warszawa 2012.

23. *Rolnictwo w 2011 r.*, GUS, Warszawa 2012.
24. *Rośliny oleiste - AgroMonitor*, <http://www.agrobiznespark.pl/informacje/produkcja-roslinna/rzepak-i-oleiste/400-rosliny-oleiste-agromonitor.html> [dostęp grudzień 2012].
25. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 4 listopada 2011 r. w sprawie stawek płatności uzupełniających za 2011 r. (Dz. U. z 2011 r. Nr 238, Poz. 1422).
26. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 4 listopada 2011 r. w sprawie stawki płatności cukrowej za 2011 r. (Dz. U. z 2011 r. Nr 238, Poz. 1424).
27. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 23 listopada 2012 r. w sprawie stawek płatności uzupełniających za 2012 r. (Dz. U. z 2012 r., poz. 1164).
28. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 23 listopada 2012 r. w sprawie stawki płatności cukrowej za 2012 r. (Dz. U. z 2012 r., poz. 1164).
29. *Rynek mięsa i drobiu*. Zespół Monitoringu Zagranicznych Rynków Rolnych. FAPA, Warszawa, wrzesień 2012.
30. *Rynek mleka i produktów mleczarskich*, Wiadomości, nr 48, Zespół Monitoringu Zagranicznych Rynków Rolnych. FAPA, Warszawa, listopad 2012.
31. *Rynek mleka. Stan i perspektywy*, nr 43, IERiGŻ-PIB, ARR, MRiRW, Warszawa 2012.
32. *Rynek pasz. Stan i perspektywy*, nr 32, IERiGŻ-PIB, ARR, MRiRW, Warszawa 2012.
33. *Rynek pestycydów wzrósł o 9 proc.*, Farmer.pl; <http://www.farmer.pl/produkcja-roslinna/ochrona-roslin/rynek-pestycydow-wzroslo-o-9-proc,40623.html> [dostęp listopad 2012].
34. *Rynek rolny. Analizy Tendencje Oceny, nr 10*, IERiGŻ-PIB, Warszawa 2012.
35. *Rynek rolny. Analizy Tendencje Oceny, nr 11*, IERiGŻ-PIB, Warszawa 2012.
36. *Rynek rzepaku. Stan i perspektywy*, nr 42, IERiGŻ-PIB, ARR, MRiRW, Warszawa 2012.
37. *Rynek zbóż i oleistych*, Zespół Monitoringu Zagranicznych Rynków Rolnych. FAPA, Warszawa, listopad 2012.
38. *Rynek zbóż i oleistych*, Zespół Monitoringu Zagranicznych Rynków Rolnych. FAPA, Warszawa, lipiec 2012.
39. *Rynek zbóż. Stan i perspektywy*, nr 43, IERiGŻ-PIB, ARR, MRiRW, Warszawa 2012.
40. *Skonsolidowany raport kwartalny za III kwartał 2012 roku*, Grupa Zakładów Azotowych w Tarnowie-Mościcach S.A., Tarnów, listopad 2012.
41. Śmigielska D., *Rynek mleka. X/2012*, PFHB i PM, Warszawa, październik 2012.

EGZEMPLARZ BEZPŁATNY